

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Сучасні тенденції розвитку вищої освіти України в умовах культурного відродження українського суспільства зумовлюють нові вимоги до педагога, як носія загальнолюдської та національної культури в її інтелектуально-естетичному вияві, усвідомлюючи культурну місію освіти та своєї професії [5]. У зв'язку з цим актуалізується проблема професійного розвитку сучасного педагога на культурологічних засадах, оскільки кожен індивід живе і діє в умовах культури, а культура наповнює собою індивіда визначаючи його культуру. Культура індивіду характеризується ступенем засвоєння культурних цінностей, що виявляється в культурі основних форм світоставлення: практичній (діяльність, поведінка), теоретичній (мислення), духовно-практичній (почуття, спілкування); синтез індивідуальних якостей, спрямованих на творчий і гуманний спосіб взаємин із довкіллям та іншими людьми [1].

Як справедливо зазначає Л. Сисоєва, «культура – дзеркало, в якому людина бачить себе і в якому вона себе впізнає. Культура акумулює образ людини, вона являє і показує цей образ людині. Людина це кристал культури, її концентроване вираження, але вона ж і є душою культури, її джерелом, що зумовлює її всебічний розвиток, гармонію розуму і почуттів, души і тіла» [4, с. 26]. З цієї позиції важливим є «культурне становлення людини як процес якісного розвитку її знань, поглядів, здібностей, почуттів, норм діяльності і поведінки. У такому визначенні культури закладено її високий виховний і освітній потенціал, що робить її значущим фактором розвитку людини, її соціалізації й індивідуалізації» [6, с. 473].

Культура як суспільне явище, виконуючи основні функції (перетворювальну, пізнавальну (гносеологічна), аксіологічну (ціннісну), інформаційну, комунікативну, нормативну, гуманістичну людинотворчу (соціалізація особистості), виховну, світоглядну), слугує вагомим підґрунтям для професійного розвитку сучасного педагога.

Студіювання наукових джерел дозволяє констатувати, що професійний розвиток педагога розглядається як процес формування суб'єкта професійної діяльності, тобто системи певних властивостей в умовах неперервної професійної освіти, самовиховання та здійснення професійної діяльності [2]; взаємодії особистості і професії, в якому розвиток особистості пов'язаний з розвитком індивідуально-психологічних особливостей фахівця в процесі вивчення та виконання професійно-освітньої, трудової та професійної діяльності. Водночас наголошується на тому, що професійний розвиток педагога неможливий без взаємозв'язку з культурою, яка «фокусує систему ціннісних уявлень, що становлять основу особистісних орієнтирів суб'єкта, регулюють його діяльність, переводять людину в якісно інший спосіб буття – більш осмислений і упорядкований» [3, с. 110].

Рушійними силами професійного розвитку сучасного педагога на культурологічних засадах є мотиви (вибір між різними можливими діями, інтенсивність і завзятість у здійсненні вибраної дії та досягнення результату), потреби (спрямованість мислення, почуттів, активність сучасного педагога) і інтереси (сміслова установка, яка виражає ставлення особистості до об'єкта, що має

особистісний зміст), які забезпечують умови функціонування механізмів його розвитку.

Одним із важливих механізмів професійного розвитку сучасного педагога є культурне самоусвідомлення, основою якого є самосвідомість як здатність усвідомлювати самого себе, своє «Я», свої потреби, інтереси, цінності, власну поведінку, переживання, свої дії та їх результат, свого місця в житті. При цьому у самосвідомості педагога відбувається усвідомлення самого себе не як абсолютно відокремленого від цього світу, в його різноманітному відношенні з ним. Самосвідомість є не монологом свідомості з самим собою – це діалог особистості з власним досвідом.

Культурне самоусвідомлення є підґрунтям визнання педагогом своєї культурної ідентифікації (лат. *identifico* – ототожнювати), як самовідчуття себе всередині конкретної культури, усвідомлене сприйняття культурних норм і зразків поведінки та свідомості, системи цінностей і мови, а також усвідомлення свого «Я» в конкретному культурному вимірі.

Культурна ідентифікація співвідноситься з культурною ідентичністю, де ідентичність – це «Я» очима інших, що побудовано на основі стосунків з «іншими», це стан і водночас здатність людини інтегрувати у собі на основі самовизначення, самоцінності, самоусвідомлення в «Я» – концепції», «Я – інші», «ми – вони». Одночасно (за Т. Усатенко), відбувається рух від усвідомлення себе як носія певних культурних традицій через чітке відображення себе, особистісного «Я» як суб'єкта культури, ототожнення себе з видатними досягненнями духовності національної культури, що сприяє прийняттю інших культурних цінностей [7, с. 36].

Іншим важливим механізмом професійного розвитку сучасного педагога є культурне самовизначення, де самовизначення є процесом та результатом вибору особистістю власної позиції, цілей та засобів культурної самореалізації у професійних умовах, прояву його творчої свободи. Культурне самовизначення є безперервним процесом створення і реалізації системи уявлень сучасного педагога про культурний простір у професійній діяльності, визнанні свого місця і змісту спілкування в ньому. Це водночас зумовлює набуття і розширення культурологічних знань, що забезпечує усвідомлення педагогом зв'язку зі світом людської культури, механізмами та історією її розвитку, що сприяє адаптації їх до життя в цілісному і динамічному багатокультурному світі, зокрема, через формування навичок світоглядного діалогу, поваги та толерантності щодо носіїв інших культур і систем цінностей.

Таким чином, під психолого-педагогічними механізмами професійного розвитку сучасного педагога на культурологічних засадах слід розуміти процес змін в особистості через культурне усвідомлення, культурну ідентифікацію, що призводить до культурного самовизначення в професійній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сотська Г., Шмельова Т. Словник мистецьких термінів. – Херсон: Видавництво «Стар», 2016. – 52 с.
2. Енциклопедія освіти / ред. В. Г. Кремень– Київ: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посіб. / О.П. Рудницька. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.
4. Сисоева Л.С. Эстетическая потребность и эстетическая ценность / Л.С. Сисоева. – Томск, 1973. – 39 с.

5. Сотська Г.І. Сутність поняття «естетична культура вчителя»: теоретичний аспект // Імідж сучасного педагога. – №7(136). – 2013. – С. 28-31.

6. Сотська Г.І. Теоретичні та методичні засади формування естетичної культури майбутнього вчителя образотворчого мистецтва / Г.І. Сотська // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. – Вип. 28 / Редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2011. – С.472 – 477.

7. Усатенко Т.П. Культурологія в трансформаційних процесах освіти / Т.П. Усатенко // Культурологічна складова професійного розвитку педагога : зб. наук. пр. / За ред. Л. Хомич, Л. Султанової, Т. Шахрай. – Київ-Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2012. – 143 с.

УДК [006.063:31.011.3-051]:331.546

В.В. Бондар, м. Київ

СЕРТИФІКАЦІЯ ВЧИТЕЛІВ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ЧИ ВИПРОБУВАННЯ НА СТІЙКІСТЬ?

Минулого року освітян України сколихнула звістка про чергове нововведення у межах реформи Нової української школи – сертифікацію педагогічних працівників. 2019 р. став роком, коли вчителі отримали змогу перевірити свої сили та продемонструвати власні професійні здобутки незвичними шляхами – участю в педрадах і семінарах, відкритими уроками та іншими заходами, публікаціями на освітніх ресурсах тощо, а вийти на принципово новий рівень. Щоправда, таку можливість поки що мають лише педагоги початкової школи.

Я цікавилась перебігом сертифікації, детально вивчала досвід знайомих та колег з різних куточків України. Завдяки соцмережам та освітянським інтернет-ресурсам зараз можна дуже просто отримати будь-яку інформацію з перших вуст, без прикрас і відразу дізнатись про всі тонкощі та «підводні камені». Начитавшись різних публікацій від вражених (не лише приємно) колег, я навіть і не думала про те, щоб подати свою заявку на сертифікацію і спробувати свої сили, а відклала цю справу в довгий ящик – такого роду заходи чомусь завжди асоціюються з перевітками, зауваженнями і стресом. Але цьогоріч абсолютно спонтанно й неочікувано я опинилась серед учасників – просто таки в останній день подання заявок я зважилась на це... і не пошкодувала. І вже зараз маю позитивний досвід у цій «пригоді», яким із задоволенням ділюся зі своїми колегами.

На деякі з питань, що турбують учителів, можна одержати відповіді на офіційних сайтах МОН, ДСОЯО та УЦОЯО, та деякі тонкощі відкриються лише тоді, коли ти наважишся спробувати самостійно пройти цей шлях.

Сертифікація педагогічних працівників – це зовнішнє оцінювання професійних компетентностей педагогічного працівника, що здійснюється шляхом незалежного тестування, самооцінювання та вивчення практичного досвіду роботи [5]. Сертифікація складається з трьох етапів, що відбуваються послідовно один за одним, а саме: незалежного тестування учасників сертифікації, самооцінювання учасниками сертифікації власної педагогічної майстерності, вивчення практичного досвіду роботи учасників сертифікації.